

СТАНОВИЩЕ

на дисертационния труд на **Диана Петьова Заберска** на тема:
„Модели за овладяване на агресивното поведение в спорта“
за получаване на образователната и научната степен „доктор“,
професионално направление: 7.6. Спорт,
научна специалност „Теория и методика на физическото възпитание
и спортната тренировка (вкл. МЛФ)“
рецензент: Доц. д-р Галина Домусчиева-Роглева

Проявите на агресия в различни сфери на живота са обект на множество дискусии и публикации. Независимо от интереса към агресията в спорта няма единство по отношение на динамичните основи на агресивното поведение. Разграничават се различни нива на агресивно поведение - едни са продуктивни и приемливи, други - вредни; едни прояви са в рамките на правилата, други са забранени. В редица спортни дисциплини от участниците се изисква прояви на агресивност в рамките на съществуващите правила и условия на дейност.

Представеният дисертационен труд е насочен към един изключително актуален и важен и от практическа гледна точка проблем като предлагането на модели за овладяване на агресивното поведение в спорта. Дисертацията е с обем от 146 страници, от които пет приложения и 12 страници литература, включваща 251 литературни източника, от които 105 на кирилица и 146 на латиница; илюстрирана е с 19 таблици, 22 фигури. Структурата включва: увод, три глави, изводи и препоръки, литература, приложения.

Първата глава (6 - 71 стр.) включва теоретичен обзор на проблема. Прави се уточнение на понятието агресия като се тръгва от психоаналитичната теория и философските основи за обяснението на проявите на агресия. Обосновава се популярното разграничение между агресия и агресивност. Разглеждат се подходите към изследване на агресията като инстинкт, като научаване, ролята на наградите и наказанията, морално-етичните аспекти на агресията и връзката ѝ с фрустрацията. След това много подробно се проследяват множество изследвания на агресията в спортната дейност, видовете агресия – инструментална и враждебна, социалните фактори, влияещи върху агресията в спорта. Очертават се основните аспекти на концептуалната рамка на емперичното изследване.

Във втората глава (72- 82 стр.) са представени хипотезата, целта, задачите, предметът, обектът, методиката и организацията на емпиричното проучване. Обект на изследване са 100 български спортисти, практикуващи колективни спортове и единоборства. Методическият инструментариум включва: Тест за определяне поведенческите стилове за справяне със ситуации на напрежение, междуличностен конфликт и агресия; Тест за изследване на основните прояви на агресията в спорта; Скала за изследване проявите на агресия и гняв във връзка със спортното състезание; Тест за измерване на удовлетвореността на спортиста; Методика за измерване на насочеността към спортсменство-неспортсменство.

В третата глава (83 – 128 стр.) се прави анализ и се интерпретират резултатите от изследването, разграничени по пол и вид спорт. Приложените статистически методи (вариационен, сравнителен, корелационен, регресионен и Path анализ. Сериозен принос представлява създаденият структурен модел, който включва всички 19 изследвани променливи и очертава директното и индиректно влияние, както и основните тенденции между медиаторите : агресивност, гняв, самоконтрол и инструменталната и враждебна агресия. Установените резултати дават възможност за очертаване

на конкретен модел за овладяване и контролиране на проявите на агресия. Моделът включва: инструменталната и враждебна агресивност, нагласите за проява на агресивност и гняв, способността за самоконтрол, удовлетвореността от дейността и ефективната нагласа за спортменско поведение,

На основата на емпиричните данни и техния анализ са изведени изводи и са посочени основни препоръки.

Заключение:

Дисертационният труд на тема: „Модели за овладяване на агресивното поведение в спорта“ разглежда актуални проблеми от спортната дейност. Част от резултатите имат приносен характер. Трудът има практическа стойност и съответства на изискванията за придобиване на образователната и научна степен „доктор“.

Като имам предвид посоченото, предлагам на уважаемите членове на Научното жури да присъдят образователната и научна степен „Доктор“ по научната специалност „Теория и методика на физическото възпитание и спортната тренировка (вкл. МЛФ)“, професионално направление 7.6. Спорт на Диана Петьова Заберска.

15.05.2018 г.

Рецензент:
Доц. д-р Галина Домусчиева-Роглева

